૬૩૦૮

શ્રી સુસંતાય નમઃ

દાંભિકમાન ખંડન ખેતા બાવની

કેવળ

સુસાધુઓની સ્તુતી તથા દાંભિક વેષ ધારીઓનુ માન ખંડન કરવા માટે.

ઘણે ભાગે રચી તથા છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ઠા૦ રાઘવજી વિ. પ્રાગજી.

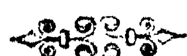
મુંબઈ

"ભીમસેન" પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં છાપી.

સંવત ૧૯૫૨.——ઈ. સ. ૧૮૯૬.

કીંમત આઠ આના—કચ્છી કોરી બે.

ઉપોદ્ઘાત.

થોડાક વરસો થયા લોકોને વેદાંત માર્ગમાં દાખલ થવાને ઉસ્કેરણી કરનાર કચ્છી ભાષામાં સાજન બાવની, કરસન બાવની વગેરે ચોપડીઓ છપાઇ બહાર પડીછે, હાસ્ય રસની સાથે જગતનું અનિત્યપણું દર્શાવી બ્રહ્મજ્ઞાન તરફ લોકોનું ધ્યાન ખેંચેલું છે. બ્રહ્મવિદ્યાનું મહાત્મ્ય શું છે તે ખરા બ્રહ્મવેત્તાઓ જાણે છે. વિષય વાસનાથી તૃપ્ત અને સંસારિક સુખ વૈભવથી ગ્લાની પામેલો કેવળ પરમપદ મેળવવાનોજ જિજ્ઞાસુ હોય; તો પણ સદ્ગુરૂએ તેના ખરાખોટાપણાની અને દ્રઢ નિશ્ચયપણાની પૂરતી કસોટી કરી જો તે ખરો પાત્ર જણાય, તોજ તેને બ્રહ્મોપદેશ કરવો; એવા શાસ્ત્રા તથા મહાત્માઓના સપ્રમાણ વાક્યો છે. છતાં સાંપ્રત કાળમાં એથી ઊલટું પાત્રાપાત્રનો વિચાર કર્યા વગર તથા તેના દ્રઢનિશ્ચયપણાની ખાત્રી કર્યા વગર જ્ઞાનિઓ જે આવે તેને મુંઢી મારે છે, એટલુંજ નહી પણ તેમ કરી જાણે એક વાઘ માર્યો હોય નહી તેમ મગરૂર થઇ મુસલમાનોની માફક પોતાનો ધીન વધારવામાંજ પોતાની બહાદુરી સમજે છે!

પણ એવી રીતે અનાધિકારી અપાત્રોને બ્રહ્મવિદ્યાનું દાન દેવાથી કેવાં ભયંકર અને માઠાં પરિણામ આવે છે તે મહાત્માઓ તથા ગૃહસ્થોની નજર બહાર નથી. સાંસારિક વિષયભોગોમાં મુળથીજ જેની ઈંદ્રીઓ અતૃપ્ત છે, કે જેને તૃપ્ત કરવા વખતો વખત જેનું મન ચળિત થયા કરે છે, એવા અદઢ મન્નવાળાઓનું કાંઈ પણ સારાસારનો વિચાર કર્યા વગર કાન ફુંકી નાંખવું એ કેવી ભુલ ભરેલી અને દિલગીરીની વાત કહેવાય ? જયારે તેઓનાથી પોતાના મનની સંયમતા અને ઈંદ્રીઓનું નિગ્રહપણું બરાબર જાળવી શકાતું નથી ત્યારે તેઓની સ્વાભાવિક વૃત્તિઓ નાના પ્રકારના ભવભોગ ભોગવવા તરફ ખેંચાય છે જેથી તેઓ વેદાંત જેવા મહાન પવિત્ર શાસ્ત્રોના ઉલટા અર્થ કરી પોતાના દુષ્ટ હેતુઓ પાર પાડવા તેઓની સાથે પુજય ભાવથી વર્તનાર સ્ત્રીપુરૂષોને વિપરીત માર્ગે દોરી તેઓ અને પોતે ધર્મ ભ્રષ્ટ થઇ રૌરવ નર્કના અધિકારી થાય છે. મહાપુરૂષો કહી ગયા છે કે “ अज्ञाननुं अंगते तन त्रीयातणुं ” પણ આજ તો જયાં જુઓ ત્યાં એક બાવાની પાછળ બાર બૈરાંઓ ઘુંમટ તાણી ગુમ્યાજ કરે છે. પોતે કહેવરાવે ત્યાગી કે વૈરાગી અને પોતાના નામથી હજારોની હુંડીઓ મણુ ચાલે ? શું બ્રહ્મવેત્તાઓજ એવો ઉપદેશ કરે છે ? કદીજ નહીં ! કેવલ

મારા કહેવા મુજબ મનની નિર્બળતાને લીધે ઇંદ્રીઓને આધીન થઈ સદ્દગુરૂના વાકયોનો ઉલ્લંઘન કરવામાં ધર્મા ધર્મને છોડી દેછે અને પોતાની મરજી મુજબ વર્તે છે. અને માહાત્માઓનો ડોળ ઘાલી પોતાને મહાત્માઓ કહેવરાવે છે.

" અફસોસની વાત છેકે આવા દુષ્ટ દાંભિકાની વર્તણુંકનાં સંબંધમાં જો કોઈ ટીકા કરે છે તો લોકો તે ઉપર મહાત્માઓની નિંદા કરવાનો આરોપ મુકે છે પણ તેઓ સાહેબોએ વિચારવું જોઇએ કે એઓ દાંભિકો સાથે મહાત્માઓનો શો સંબંધ છે ? મહાત્મા સાજન તથા કરશનદાસે જે લોકો બ્રહ્મજ્ઞાનથી વિમુખ રહી કેવળ વ્યવહારપરાયણ થએલાં છે તેનેજ ફિટકારો મારેલાં છે. પણ જેઓ એકવાર વ્યવહાર છોડી વૈરાગ્યપદને પામ્યા અને તે દરમ્યાન નાના પ્રકારના સાંસારિક વિષય ભોગો ભોગવવા ઇચ્છા થઇ એવા ઉભય ભ્રષ્ટ વેષધારાઓને હજારો વાર ફિટકાર આપી તેઓને સુપંથે ચાલવાની ભલામણ કરવામાં માહાત્મા સાજન તથા કરસનદાસ જેટલુંજ પરોપકાર અને જનસેવાનું કામ હું સમજુંછું.

આજથી આસરે દશ વરશ ઉપર, ઉપર કહ્યા તેવા દુષ્ટ દુરાચરણી દાંભિક અભકતો બાહ્યોપચારથી માહાત્માઓનો વેષ ધારણ કરી અંદરની કુટીલતાથી કેવાં કુકૃત્યો કરે છે તથા મહાન બ્રહ્મવેત્તા સુસાધુઓની ગેરહાજરીમાં

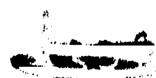
પોતે પોતાના પાદ પુજાવી લોકોને કેવી ભુલથાપ ખવરાવે છે. માટે ગ્રહસ્થોં તરફથી તેમ ન થવું જોઇએ. ગાયને બદલે ગધેડી પુજવાથી એક તો શ્રમ અને વખત વ્યર્થ જાય છે અને બીજું ગાયનો માન ગધેડીને આપવાથી ધર્મની હાની થાય છે. તો તેમ ન થાય અને સૌ સૌને પોતાની યોગ્યતા પ્રમાણે પુજા પ્રાપ્તિ થાય તેને માટે આજથી આસરે બે વરસ ઉપર " રા. ખેતસી ખાંટ " તરફથી " દાંભિક માન ખંડન " એ નામના મથાળા નીચે કેટલાક કચ્છી ભાષામાં કવિતો હસ્ત લેખથી બહાર પાડવામાં આવ્યા હતા જેઓ અદ્યાપી કચ્છમાં ઘણે ઠેકાણે લોકોમાં બોલાય છે પરંતુ તેઓમાં કાવ્યદોષ ઘણો હોવાથી મેં તેને સુધારી વધારી સારી સ્થિતીપર લાવી તથા કેટલીક ગુજરાતી કાવ્ય ઉમેરી પુસ્તકના આકારમાં છપાવી બહાર પાડેલ છે. પુસ્તક રચનામાં મોટે ભાગે મેં શ્રમ લીધેલું છે. તો પણ મુળ કરેલી શરૂઆત અને આદીમાં લીધેલી મેહેનતનું માન ખેતસી ખાંટનેજ ઘટે છે વાસતે તેનું નામ ભુંસાઇ ન જાય તેને માટે મેં તેનાજ નામથી આખું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરી લોકોની સેવામાં મુક્યું છે.

કોઇ એમ કહેશે કે સાધુઓની નિંદા કરવા માટે આ પુસ્તક છપાવ્યું છે પણ મારો હેતુ તે નથી. મહાત્માઓનું

મેં પ્રથમજ મંગલાચરણમાં અભિવંદન કરેલું છે અને તે શિવાય બીજા પણ કેટલેક ઠેકાણે પ્રસંગ આવે તેઓની સ્તુતી કરી છે, માત્ર પુસ્તક રચવાનો એજ હેતુ છે કે "સુ સંતોની સત્કારયુક્ત સેવા અને દાંભિકોનું માન ખંડન" કરી ગ્રહસ્થો તરફથી મહાત્મા અને દુરાત્માને સરખો ઇન-સાફ મળે. તથાસ્તુ

મુંબઇ,
તા૦ ૧૫-૭-૯૬. } ઠા૦ રાઘવજી પ્રાગજી.

તાજે કલમ—પ્રુફ સુધારવામાં ભાઇ જીવરામ વિ. કાનજીએ ઘણીજ મદદ આપીછે વાસ્તે તેઓ સાહેબનો મોટો આભાર માનુંછું.

દાંભિક માન ખંડન.

ખેતાબાવની.

દુહો.

સંત વિપ્ર ભગવાન યહ; એક રૂપ શ્રુતિ બાન;
પદ સરોજ તિન તીનકે વંદુ જોરિ જુગ પાન. ૧

ચોપાઈ.

વંદો પ્રથમ વિપ્ર પદ કંજા; સુખદ મોદકર ભવ ભય ભંજા;
ધરિસુ પ્રેમ સાદર રતિલાઈ; ઉભય જોરિ કર શીશ નમાઈ. ૨
વંદો દ્વિજ પંડિત પીતાંબર; શાંત મુરત્તિ મુખ વચન સુધાકર
કચ્છ સીસા ગઢ ગ્રામનિવાસી: દ્વિજ કુલ ભાન જ્ઞાન ગુન રાસી.
સ્તુતિ નિંદા દાં સમકરી જાને, નહી માન અપમાન પિછાને
જગ્ત જાલ માયા મન બાયન; કેવલ પરમાનંદ પરાયન. ૪

ઈશ્વર દાસ સંત અવિકારી; પ્રણમું ચરણ ધ્યાન દઢધારી;
કછ વાંઢાય આયતન નીકે; સંત શિરોમણિ તુમ સબહીકે. ૫
અર્જુન શેઠ પિતામહ મુજકે; મેં કિંકર તુમ ચરનાંબુજકે;
વંદો ચરન રેન શિરધારી; જીવન મુક્ત સંત સુવિચારી. ૬
બ્રમ્હચારિ ગવરી શંકરકે; પદ પાથોજ વંદુ શિર ધરિકેં;
શુચિ મન જ્ઞાન ધ્યાનિ સંયમતા; કામાદિક અરિમારે મમતા
પૂરન દાસ સંત પ્રખ્યાતા; પ્રણમું તાકે પદ જલ જાતા,
બ્રમ્હ જ્ઞાન દિલ ખુબ દઢાયા ગ્રંથ મથિ પદ પંડિત પાયા.૮
જય જય જય જયકૃષ્ણ કૃપાલુ બ્રહ્મ જ્ઞાનકે બડે દયાલુ
મહારાજ મુંબઈ કે વાસી; વારવાર વંદો અવિનાસી. ૯
ઈત્યાદી સબ સંત મહીંકે; વંદુ પદ પંકજ તિનહીંકે;
જોરી જુગલ કર પ્રેમસુલાઈ; સાદર પદ રજ શીશે ચઢાઈ. ૧૦

શાર્દુલ વિક્રીડિત છંદ.

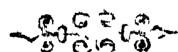
બ્રહ્માનંદ તણા મહાન સુખમાં; સંતુષ્ટ છે સર્વદા;
દ્વંદ્વા તીત રહીત દ્વેશ રતિથી ના કલેશ ઊરે કદા;
છે વાંઢાય સદાય આયતન શ્રી કચ્છાવની ભુષણી;
સાધુ ઈશ્વર દાસ પાદ પ્રણમું સુ સંત શીરોમણી. ૧૧

કચ્છી ભાષા.

મનહરછંદ

ગોપી ચંદ ગેરૂ ગસે ત્રાણા ટકા ટપરમેં,
ભભૂત ભૂંસીંસે કર બારીંધસ ચોંજ્ઞજે;
સમજે ન ધૂડ કોત્તા પટીં વઠા કૂડતેમેં,
ચએ કોત હૂડ થીને માન મોડીં ઓનજે
જ્ઞાનજી સોણાઈ ગાલ ખસીંએં પરાઓમાલ
પારખો ન રેઓ અજ ગુન અવ ગોજ્ઞજે;
ચએ બ્રહ્મ જ્ઞાની પણ હુએ ઠગ ભ્રમઠઠો,
એતો ખાંટ ચએ તેકું માર* જોરો મોનજે. ૧૨

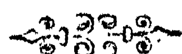

સુ સંતવિષે

ટકા ભસેં કઢેં જો કો હલે નીતી ધરમતં,
હે તેં હરી ભજે તેંજા પંઢે ગોણ ગાઈજે;

* મારજોડો મોનજો એટલે કોઇને ખરેખર મારવું એમ મારો ઉદેશનો થી. માત્ર તેનો સર્વથા ત્યાગ કરવો એ શીવાય કોઇપણ ઠેકાણું એવી મતલબનો શબ્દ કે વાકય આવે તો તેનો અર્થ પણ કે પાખંડી ને તિરસ્કાર કરવો એટલોજ સમજવો પણ કોઇ ને મારવા કરવાની હું ભલામણ કરતો નથી.

વેદજી વિધિ પ્રમાણે ભભૂતી ચડાંઈં ભલેં.
ફુણી[1] તેડી રેણી[2] તેંકે અખીં મથે રાઈજે;
ધ્રૂનકે મઝીએં[3] ધૂડ પેટમે ન રખેં કૂડ,
ખમાણા હુંએંત સંત એડેંકે ખમાઇ જે;
આચરણ હુંએ એડા ખેતો ખાંટ ચે તો તેડા.
તેડં સાધુએંજા જોડા મથેતેં ચડાઈજે. ૧૩

કુસાધુઓ.

હરામ જે રને ધારૂ પનુ જલીં હથમેંત,
સાંખ સોણી ગનજા બોખેલ ભગતોડજી;*
તેમેં જેકો ચએતતાં પએ વજ પછોટેંકે,
ઠલી વઠા કરીં ઠગ જાણે વિના જોડજી;
કુડી માયા કૂડો ઠાઠ પાણકે સખાંઈ પાઈ.
પંઢજે પેટમે રાંધ ધન રોડ રોડજી;
ખેતો ખાંટ ચએ મૂંજો અચે નકો પોઠ પૂર,
નત મડે ડસો તીંઅ ઠોકીઆન ઠોડજી. ૧૪

---

૧ મેંઢથી કહેવું. ૨ તેવી રીતે વર્તવું. ૩ કચ્છી ભાષામાં ડ- ઞ એમ એ અનુનાસિકો તેમના ઉચ્ચાર પ્રમાણેજ બોલાય છે.

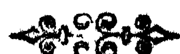
* ભગતોડ, સાંખોડ, પછોટા, ઠોડા, બલ્લઢઢા વગેરે અમાન્યકારી શબ્દો જે જે ઠેકાણે આવે ત્યાં દાંભિક કુસાધુઓ સમજવા.

સુસાધુ.

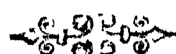
રખેં પને મિંજ ધ્યાન, વાંચીંઍં ચોરે મેધાન,
ધન રન મથે મન મુરન ધોડાઈઍં;
વઞે જેકા વટ તેંકે જટ જેડા માડુ તેડી,
ગાલ કરે ભ્રમ ટારે વાટંતેં ચડાઇઍં;
કૂડી માયા કૂડો કાઠ પાણકે સખાંઈં પાઠ,
પંઢ પણ તેડી રીતેં વરતી વતાઈઍં;
એતો ખાંટ ચએ પણ ગડોડીને ગાંય અજ,
બાયડીયું હેકડે હસાભ ત્યું હલાઈઍં!!! ૧૫

કૂડ ન કંધા હુંઍંત કારો મોન કાફ્રેં જો,
મૂટ રખ પોછી ભલા સંસય તાંટારજે;
રનું ભાંઈં રાંધ ગાલ વઠો વાટમે ગોપાલ,
ચોંધલતાં ચએકીક પંઢએ વીચારજે;
કૂડા કૂડા ધડે ધાટ ઊંધીજ વતાઈં વાટ,
માલા ફેરે એડં સાધુએં ધારૂજ સારજે;
એતો ખાંટ ચએ એડો બગ ધરેં ઠગ ઠોડો,
પગ વજે તેનું મોંધ મોચડેસેં મારજે.* ૧૬

ગાલ્યું એડયું કરીં જેડયું રનુ રાજી થીંએ તેડયું,
ધરજે માડુએં કેતાં ભડુ આજ ભાઇંતા;
રનુ પણ ચટતેં કે હટડીં વતાય છૂટ,
છટવેઆ ખાઇખટ પારકી ખોટાં ઈંતા;
વઠે હુંએં ખટમથે પટજા વછાંણુ વજી,
વટ વઞે માડુ તેં કે ચણુકો ચખાંઈંતા;
ખેતો ખાંટ ચએ વઠા નાનોરીએં નીરૂએં કે,
જાણુ રેઆ ઐંસે જોડો ઠાડજો ઠોકાંઇંતા. ૧૭

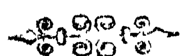

સુસાધુઓ.

સમજી ને સોરો આનો સત્તં ધડીએં સોણાઈં,
ઓનીજા અમોલ બોલ ધલમંજ ધારજે;
ઠેલી ઠગ કરીએં ન અંકારજો જેમેં અંસ,
તનીજો વચન સુણી તન મન ઠારજે;
અંગ અંગ લગો જે કે ભજન જો રંગ એડેં,
સાધુએંજો સંગ સ્નાન ગંમજ વિચારજે;
ખેતો ખાંટ ચએ એડા માયાતીત સંત તે કે,
ફોલ્લેંસેં વધાય રોજ આડતી ઓતારજે. ૧૮

*એટલે ખરેખર મારવું નહીં પણ તેને ઘરમાં પેસવાજ નહી દેવો.

જંકે ગાલ ભાસે જડી કરીં તંકે સામેં તેડી,
પર ઉપકારી સંત ઇંઅ એ સખાંઈંતા;
વેઆરે વેઆરે ગડ ભનાય છડીંએં ભડ,
જડતા કે કઢી ફળ જ્ઞાનજા ચખાંઇં તા;
જડી કણી કથીંએડી રેણી રામબાણ તેડી;
લાલ ચક લોભ લખ પણ ન લખાંઇં તા;
ખેતા ખાંટ ચએ ધન ડસી ધોડી ભજે લમાં
બાઈ ભાઈ એંકે પગેં પર્યાનું લગાંઈં તા. ૧૯

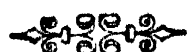
કુસાધુઓ.

થધી રબ છાય બઇ બાજરજી માની રોખી,
ખારાય ન્યારીજા એની ભાખેલેં આગાડેંકે;
સેતાં ખેંધે સુર થીંધો પણ સીરો પુડી હુંધો,
છોટા કર સાન તતા રતડજે રાડેં કે;
હુંનણીઅ ધારુ કડેં પટ મેન ખોડીં પાસો.
બેડીએં ને હોકે ધારૂ હલેન હાડા ડેંકે;
ખતો ખાંટ ચએ તેમેં પએ લખ ફેર તતાં
બંધુક ભરેલ કર લગી ભમરાડેં કે ૨૦

સુસંતો.

ખટી છાય થધી માની તેંજી કર્યો મજ માની,
તય ખાસો ખાધે લાય પેટકીંન બારીંધા;
ચોર્યાસી પકાન કરે તેંજ રખો ભાણુ ભરે,
તય ખુશી તેડી અસેં ખાઇ ટક ટારીંધા;
માન અપમાન જોકા મને સમજેંજ નતા,
રાગ દ્વેશ બોલેં ચોકેં ધલમેં ન ધારીંધા;
અઠ પોર જોકા સોખ બ્રહ્માનંદ ભોગવીંતા,
એતો ખાંટ ચએ એડા તરંધાને તારીંધા. ૨૧

દૂધ પાકીઆ સાધુઓ.

દોખ ડસેં તએ કોખ ભરાજે ને ભોખ ફેરા,
તડેં હતે લડુએંજી લાલચતેં લોછેંતા;
હેર બની ભડ થેઆ ભોખજુન્ની ભોલીવિઆ,
કોછાયો ત ચાંપે ચાંપે કંધ મંજા કોછેંતા;
ખેતરજો ખેડુ કોએ આડુ હુંધો અલાઇચેં જો,
કોય સારો માડુ તેં કે પર્યો કોએ પોછેંતા;
ખેતો ખાંટ ચએ દાખડો ઉધાન દોકડેં જો,
બની અચેં સંત એસત્રો ફેરાય મોછેંતા. ૨૨

સીરેજી સમક પેત સિંધ સૂધી સોંઢી વઞે,
વેરી હુએ તએ વઞે પેટલાય પરચી;
મઠા મઠો ગાઈં ને વજાંઇંને રીઝાંઈં રનું,
પોજી લરકાઇં વઠા ખસે લાય ખેરચી;
રંગતાં ઓનીકે જોટા ખમાય ખારાંઈ વઠા,
ઓટ એની આંખુ એનું પએં નતા વેરચી;
એનો ખાંટ ચએ પણ પેણ જેડી રખ રધે,
અણકે ટ્ઓન તતા ખેંયે પેન મરચી. ૨૩

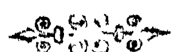

જંસે ઠરે ભભૂતી ને ભત્તમથે ભગા અચેં,
ખત્ત કોક મંડેં તીંઅ ખાઈને ખોટાં ઈંતા;
છટમથે છટવેઆ ઘેરેંજા ઘેરાતા વરેં,
જાભાસ ઓનીકે જંજે ધરેંઇ પોસાઈંતા;
ગનુ પણ ટાએ અખીં ગોડ મથે જીંઅ મખીં,
તીંઅ તીયું વરેં ધણી ધાંઉં ધણે પાઈંતા;
ધકડે જ્યું નથી બૈયું ખેતો ચેતો ઈતાં વૈયું,
અંધારોતા ડસેં હોતા કોરો મને બાઈંતા ! ! ૨૪

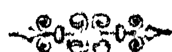

ધરેં અચે અખીં લુઇ તડેં જોડે રખડૂઈ,
કારી વડી કડાકા કરેન રોજ રસોડે;

મરેં એડી ભોંય તડેં ચોંન ભૂંસે મોન મગે,
તોમાં ખણી ત્રોટા અચેં મોત પેઆ ફડોડે;
બોજેં નકી જાણે તએ ત્રાણી વેઠા ત્રોટ મૂધી,
ધાણી પેઆ ધણેક ચડાએ ડીંતા ગરોડે;
એડી મેટી મખેનેઠા આયો તતા અં·ાથીને,
ધોડા ધોડ કરે છડીં હલો તચે હલોડે. ૨૫

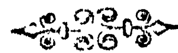

ખાઇ ખાઇ સુણા એડા મઉંજ ગટોટેં જેડા,
પસમ ડસોત મખ ત્રકી વઞે અડે૦ તા;
વઇ વઇ ખેણુ પઇ તકીએંકે પોઠા ડઇ,
કેય એડા ચંઢાડસે થીએં પાણી ચંડે૦ તા,
દ્દમ કાડે ને પીઆરી ચોતરનુ ડીંએં ગારી.
વિચારીં ન ધણી ખટે લોઈ વાય લેડે૦ તા;
ખેતા ખાંટ ચએ પણ અએ અજ કમેં કોન,
નેત્ત પત્ત પાણતેં કીં પણા ન જો મડે૦ તા. ૨૬

ભનાય ભનાય કરીં ગાલીયું જ્ઞાન જયું પણ,
રતુ હુએં રંગમેત કરીં કાતા નખરો;
મોંસેં ચોધા માયાઠ અસીંન ઓડા થીંઆ મૂર.
છટ વેઆ છકમથે ભરે ગને ભખરો;

વારીં વઠા ચોકા તય સોકા વઠો કોસ મોસે.
ઓડો કોય નાંય જોકા લેખ લગે અખરો;
ખેતો ખાંટ ચએ ઓડે ઠગદિતાં પગ મંજા,
કઢી કરે મોન વારો માર ખખે અખરો; ૨૭

પાણ મથે ખત નીકા પણાન જો મટં નતો.
મઠો મઠો ખેંતા જોકા રોજ અણ સખરો;
રખડીઆ મંડં તેંકે ડીજેં રખ રેયેં જીત.
પેટ મોઠો હુએ તેંકે ખેંધે લગે અખરો;
ખાઇ વઝે સેતા ભલા ખડમિંજ પેઆ પણ,
ચઈંમો આડીએં કર ખંખેરીંતા ખખરો;
ખેતો ખાંટ ચએ દાંઅ ઠંગજોકા ઠગે તેં કે,
પગ મંજા કઢી કરે માર ખખે અખરો; ૨૮

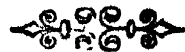
ગોર ઘરેં અચે તતાં બાયું બરી રખ થીરેં,
પચી પચી રખેં ભાણ રોખે સોખે અનજા;
સાધુડો અચેત મારે ધામ ધુમ કરે છડી.
કટોરા ભરેને રખેં વટ ખીર ખનજા;

કપાર જો ગોર તેં કે ખોર ખોઅણ નડીએ,
કેડા કરીઆં વખાણ માતાએં જે મનજા;
એતો ખાંટ ચએ થેઆ ઓલઈ અંધારો નત
કન જલે પોછે ન જે અચો કેન રનજા. ૨૯

બની સગે તે સુંધેતાં આખાણુ બાએઓ કઢે,
વચાડે કે ભલે હુરે માનીઆજી મરજી;
મુંઢો અચે તેં કે જોર મલાધા જમાડીં સેજ,
ન જમેત અરજી અમથા કરીં અરજી;
બ્રામણકે ભેડકાને પંજાટકે પેડા એડો
આયો કલ જુગ રહ રઈં તડે ખરજી;
એતો ખાંટ ચએ રંએ ધરમન બેલકાલ,
કાંતાં એની કાત્તેંજ નરોજ રેઆ ભરજી. ૩૦

બાસે તીંઅ ભગતોડ બેરીયું બટકું તીયું,
વેણ ઓથલાય વજે આની લાય વરજે;
ધણીઅકે વીયાયલ કાતી જીઅ વાતવજે,
લજજો મારે આ કંથ ખાઇ વઝે લરજો;

સારે સારે ધરજયું ત્યું મરજી મુજબ હલેં,
ભેલ કોલ ભોલયું વઞે પંઢજો ધરજો;
ગાલ ગાલ સઉં કેણુ ધણી અક ધુડ ભેરો;
પેતો પાંટ ચએઇ ધરમ કેન ધરજો ? ! ૩૧

ધણીઅજી રજાધારૂ ધરમને* દાન કરીં,
કતરયું ગાલીયું આઉં અંતરમે આણીઆં;

---

* श्लोक—नास्ति यज्ञं स्त्रियः किंचिन्न व्रतं नोपवासकम्
यातु भर्तारिशुश्रूषा तया स्वर्गे जयत्यसौ
भर्ता देवो गुरुर्भर्ता धर्मतीर्थ व्रतानिच
तस्मात्सर्वं पारित्यज्य पतिमेकं भजेत्सती.

અર્થ—સ્રીને ભરથારની સેવા પુજા કરવી તે સમાન કોઈ યજ્ઞ નથી, તે સમાન કોઇ વ્રત નથી કે કોઈ ઉપવાસ નથી; પોતાનો સ્વામી એજ તેનો દેવ; તેનો ગુરૂ. તેનો ધર્મ; તેનું તીર્થ તેના વ્રત એ સઘળાં તેમાંજછે; તે માટે સતી સ્રીએ બીજા સર્વેનો ત્યાગ કરી એક પતીનેજ ભજવો અર્થાત તેની સેવા ચાકરી નામ સ્મર્ણ તથા આજ્ઞાનુસાર વર્ત્તણુક રાખવી. (પણ અફસોસ કે માહાત્માઓ તરફથી આ બાબતનું શીક્ષણ સ્રીઓને મળતુંજ નથી ? પણ કયાંથી મળે ? ખરેખરા મહાત્માઓ વગર આવું શીક્ષણ કોણ આપે ? કોઇજ નહીં.)

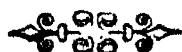
કંથ ચોંધો કીન થીંધો રન ચાંધી પેલો થીંધો,
ન્યારે ગનભો ત ચોંધી ત્રોટે સુધી ત્રાણી આં;
જપ કરીં તપ કરીં વગર પોછે આ વ્રત,
ઓપરા ઓપર ઓપવાસ એકટાણી આ;
એતો ખાંટ ચએ મથીએન ભલો મુંઢકે જો,
સંત નઇં અઇં કલ જોગજા વધાણી આં 32

એક ઓમાડી નામના દાંભિક સાથે ખેતસીં ખાંટનો સંવાદ.

ઓમાડીઓ.

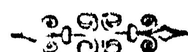
કવિત.

ઘર છડીં બાર છડીં બઈ બાયડી પંઢજી,
મોન મથે વાર હુંએં સેએ મડે લાંઇંતા;
જનોઈઓ લાય ગને લુગડા રંગાયવજે,
કાતરા કુડાય મોછુ મુરાનુ મુંઢાંઇતા;
ભુંસીંએ ભભુત અબધુત ભને તુત છડે,
પાણી પીતે લાય લોટા કાઠજો ઘડાઇંતા;
ઓમાડીઓ ચએ કંધે એતરો એતરો તય,
ભભુતી આ ભોછડા સે કોરો મને ભાંઇંતા? ૩૩

ખેતો ખાંટ.

ગોમી રએ ગોગો તડેં ધરતા ધણેતા છડીં,
કરેતી કડાકા તડેં કાતરા કુડાંઇં તા.
જનોઈઓ લાંઈં ભલે લુગડા રંગાંઇં બઇ,
મોન એ મુંઢાંઈં મોછું આડેત રખાંઈ તા;
ભુંસીંએં ભભુત ભની ભુત જેડા ભભુતીઆ,
ડસોંતા ત દુત કતેં ચડું૦ ચોજ ચાંઇંતા ?
અંતરજો ભેદ જોકો વતાયતો વેદ તેં કે,
ટારે ધારૂ ખેતો ચેતો ભલેં ધ્રુડ પાઈંતા ! ૩૪

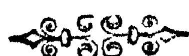

ઓમાડીઓ.

લગે ધારૂ લંગોટીસે કેરતો લગાય ભલા,
હજારેં મેં હકડો વતાય પોછાં ઇંઅતો.
સમજણ ધારૂ સંત કોય અજ થીએનતો,
હાકારીએં વઠો હુંઈ નતો કોછાં તીંઅતો;
વેરાગ તો થીએ તડેં વાર પણ નતી લગે,
કાંઠો કરીએં તો મથે ધ્રજી હલાં જીંઅતો;
ઓમાડીઓ ચએ હુંઇં વગર વીચારે વઠો,
વગોડીએં વચાડેં કે સમજેં સે કીંઅતો ? ૩૫

ખેતો ખાંટ.

સમજાંતો ઈંઅ તોકે ચેઓ મું તીંઅંજો તીઅ,
ચારાણું હુએત વરી અઝા એ ચાં ઈંઅતો;
ખત મુંતે મંડ૦ધો હુંએંત ગન હેર ચાંતો,
ઢીલી પોચ છડીંઆ તો ધમ ડીંએં તીઅતો,
એડી તોંજ પેઅજીકીં પરવા અસાંકે નાંય;
મુંજે ધારે તુંએ કોક ડસે હાણેં ડીંઅતો,
ખેતો ખાંટ ચએ પીય ખલેંજીજ પએ હુંએં;
કેત કત કોત્તા મને સમજંસે કીંઅતો ? ! ૩૬

ઓમાડીઓ.

મોં સંભારે કોછ હુંઇં વગોડમ વચાડેંકે,
જીંઅ વઠો સોણા તીંઅ ગરૂ પેઓ સટીએં;
અંધારેમેં સકરકે ખાઓ મઠી લગે તએ,
અસેં મસેં વઠા તીંઅ રામકે તાં રટીએ;
તોજે ધરેં અઝા સુધી ત્રકાણતા નાંય કૈએ,
બૈય પરેં તેંજો એતું ઓસડ તો વટીએં;
ઓમાડીઓ ચએ ખેટ ધણ ખરેં જીતાં ખએ,
બાકી રેઆ તેંતેં એતો હુંઇં કુડ પેટી એં. ૩૭

ખાતુ ખાંટ.

ખેતે ખાંટ કે તાં કુટ કાઝાણું તલાક તેડા,
વાય આંકે જોડે નતી ઉંની કોય જગમેં;
આસાનુ તાં આનુ પણ છાનુ નાંય છલ આંજો,
તા જેડા એ નભેં વઠા પછોટેંજી વગમેં;
ગાનુને બજાનુ છાનુ માનુ કર્યો છીનારીમેં,
ખાનુ તા લજાયો લોઈ તપે મુંજી રગમે;
મુંકે સામે રોણ ટ તું તાવારીઇ તીન પાંચ,
આંઉં વજાં મોનજો પોહીજ ન્યાર પગમે ! ! ૩૮

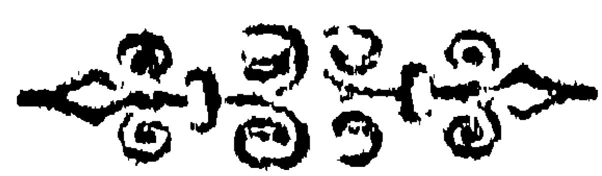

આમાણીઆ.

અસાંકે તો ચએં એડીં અસીં કારો એડા ચૈયો,
મોન વારો મારીંન સે એંયાં તોજી ખાયમે ?
સેજ સાજ હુંઇ રોગા ગાલતા કરીયાં તેમેં.
હથ ધુઈ છણ્યા પએં ઠાડજો ઠોકાયમેં;
આંઉં ચાંતો ડગાં લુંટા પારકે ધરાનું તેમે.
તોકે મિંજ ફાયદોસે અએકીં ફટાયમેં;
તોજો જે ગરાસ મંજ ચાંપીંધા હુંએંત ચોંજ,
નત તોકે કારો તેમેં વઝી પએં વાયમે. ૩૯

ખેતો ખાંટ.

આંઊં ઈ તોવારી જારી વજારી બોજંતો મડે;
મતી તાં મોંજાય ડના અયાં ઐં મણાનજી;
મણીજ અખીંએં મંજ મુંઢોડતી મીઠો ભરે
પુંછડી ભનીને જો કો આવે વધવાનજી;
મંજાણુજ જજો હાણે અંધારો હલંધો એડો,
પોછાણું ગનધેઃ પુરેં પુરો ભગવાનજી;
ખેટ ખણી છડીંઆન ખોટેંજીત ખેતો આંઊં
લુંટીંતા સે મંડેં૦ તાકીં થાપણ પણાનજી. ૪૦

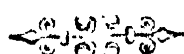

ઓમાડીઓ.

ન્યાર જાણી કરે હુંઈં આડો આડો તું તો હલેં,
પાણકે તાં બય જેડી ડાઈ તેડી જીંઅણી;
પંઢજી પેધાસ લાય કેર કુડ કરે ન તો,
તુંતા સમજેં તો અજ પાંઠે મંજા પીંઅણી;
કારી લાય તો જેડાએ તેરો તાં તલાકું ખણે,
તીંઅ સોડો કરે દીંમેં તોકે પેતી ડીંઅણી;
હુંઈં ઠલો આધુખાઈ લગો ઐંયે લંગો ટેંકે,
ડસોંતાત કોક પણ ઉંધી અએ થીંઅણી. ૪૧

એતો આટ

થે વારી હુંધીં મે થઈ પનઈં પધરી રોંધી,
તો વારી એ સોબી તેની થઈ રોંધી ભેલકી.
હરામ જો ખેણું બેઓ કોટણ પો કેણું વરી,
ચએ કોત મજાજસેં મર્યા રઓ છેલકી,
મની વારો આંએંડો મંજહેં મંજ કરીં વડા,
ચડે હથ ચેલકીત ભરે ગને થેલકી;
એડા કતરાક ચેંત કન જલે વતાઇં એં,
લખું વઠા લેખીં મોર ધરેં હોઈ ગેલકી. ૪૨

આમાડીઓ.

આ ઈ ચોંણ તોજે પણ સચો અએ સોરો આના,
કન જલે અસીંએ કબુલ સેતાં કરિઓ;
અજ ન્યાર ધંધો કરે ધુડ ભેરા થીઓં તડેં,
કોરી મોર ડસોં અખીં ડેણા જડેં ડરીઓં;
ડાઓ માડુ અંઇએં ભલા કોરી મંજા કોરો થીએ,
તડેં ભગતોડ ભેરા પેઆલૅડ કરી ઓં;
તેં મંજાનું પંજ કારયું સારી રીતે પાર્મીં ઓંતા,
હાલે વઠો હાલે અને મોજ વેઠા કરી ઓં. ૪૩

ખેતો ખાંટ

અડે થોક ઓમાડીઆ માનખો ધકાર તોજો,
હરામી હરામ તોજો ઈંઅજ ખાધલ અચે;
ટક મથે ફ્રક જોડે હકજ્ઞેત નક વોણા.
ટક ટારે રાજી રોણું મુંજી એડી મત અચે;
ભભૂતીએં ભેરો વસી નાતજો નખોધ કઢેં,
કાફ્રર કાછોડ તોજી ભધજ દાનત અચે;
ખડીઆ ખણીને ખેતો ખાંટ ચેતો ખટી ખાજે.
ભટ્ટુએં તો જેટે કેતાં લખજી લાનત અચે. ૪૪

ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને—એ રાગપર ચડી જાઓ.

સંત અને સાધુ બેઠા સંતાઈને,
ઘર ઘર આજે મૂંઢાની[1] મોકાણ જો.
ઘર ધણી ને ધણીઆણી ધમકાવે જુઓ,
આર્ય ધરમનો અસ્ત થયોછે ભાણજો—સં૦ 1

માણપતીની પૂજા પ્યારી પરહરી.
પછોટાને[2] પૂજે અરપી માણ જો;

---

૧ દાંભિકો. ૨ પાખંડીઓ.

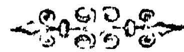
વેદ ધરમની વાણીથી થઈ વેગળી,
કલ્પિત[1] ધરમે કરવા ચહે કલ્યાણજો–સં૦ ૨
સ્વામીને ખવરાવે સુખાં રોટલાં,
ઠોડાને પય સાકર વાળું પાય જો;
અભ્યાગતને નહિં આવા દે આંગણે,
બાવા ધરમાં ખાજાં ઘેવર ખાય જો–સં૦ ૩
નિજ પ્રોહિતને કોઇ પગે લાગે નહીં,
ઠોડાના પગ પંચામૃતથિ પુજાયજો;
શાલ દુશાલા અરપે હારો હેમના,
દ્વિજને દમડી દેતાં દિલ દૂખાયજો–સં૦ ૪
કહ્યું છે વૈરાગી માટે વેદમાં,
ધન દેવાથી હાનિ ધરમની થાય જો;
લેનારો દેનારો બન્ને જન મળી,
યાવત્ચંદર રૈરવ નરકે જાય જો–સં૦ ૫
અન વસ્ત્રો પેખીંને પાત્રો આપીએં,
આર્ય ધરમનો મહિમા એજ મહંત જો;
બ્રહ્મદરસી જ્ઞાની ને અભિમાની નહીં,
સદાચરણી સેવો તેવા સંત જો–સં૦ ૬

---

૧ વેદાંત ધર્મ કલ્પીત નહીં પણ વેદાંતના મૂળ અર્થને છોડી કલ્પિત અર્થો કરી હાલ વખતમાં જે દાંભિકો બોધ કરે છે તે.

ઓળખવાને સાચા ખોટા સાધુઓ,
હું સઘળાને સ્હેલ બતાવું ઉપાય જો;
બ્રહ્મવેત્તા ધન દારાથી બહુ દુર રહ્યે,
બ્રહ્મ ઠઠાઓ એ બે ચીજો ન્હાયજો—સં૦ ૭

મુકિત ઇચ્છો તો ભવથી જે મુકત છે.
સોધી તેવાનો કરીએં સહવાસજો;
બાકીં બીજા બાવા બોળી મારશે.
કહછે ખેતસીં સંતચરણનો દાસજો—સં૦ ૮-૪૫

ક્ષત્રી કલંક કેમ લેશેરે—એ રાગનો છંછેડો

આર્યો ધરોન ધર્મ અભિમાન—મુંઢાયેં મોંહુવાળીદીધુંરે
હવે સરસ નરસ છે સમાન—મુંઢાએં ૧
ગયું પેસી પતિવ્રત પાતાળ—મુંઢાએં.
હવે વરતે છે વિપરીત કાળ—મુંઢાએં ૨
નારિઓ ન પુજે હવે પતિ ચર્ણ—મુંઢાએં.
સઉ જતીરેશે સાધુઓને શર્ણ—મુંઢાએં. ૩
કોઈ દ્વિજને ન દેશે હવે દાન—મુંઢાએં.
નીતિ ધરમનું ધરશે ન ધ્યાન—મુંઢા. ૪

કોઇ ભૂખ્યાને ન આપે ભોજન-મુંઢાએ.
પછોટીઆને કરશે પરસન-મુંઢા. ૫
કોઇ કરશે ન કુળ અભિમાન-મુંઢાએં.
સારા નરસાની નારિઓ સમાન-મું. ૬
નારિ કંથનું ન માને હવે કેણ-મુંઢાએં.
વનિતાઓ વદે વિષ તુલ વેણ-મુંઢાએ. ૭
છુટી જશે દંપતિ તણો પ્યાર-મુંઢાએ.
ખારૂં કરિ દેશે સુખ સંસાર—મુંઢાએ ૮
ધોળે દાડે ઠોડા લુંટે ઘરબાર-મુંઢાએ.
કહું ક્રોડ વાર પાડિને પોકાર-મુંઢાએ. ૯
સાચા સંતોનિ ન લેશે કો સંભાળ-મુંઢાએ.
એવો વરતાવ્યો મહા કળિકાળ-મુંઢાએ. ૧૦
બધિ સંતાઈ રહીછે ગુણિ ગાય-મુંઢાએ
ગેરીહાજરીએં ગધેડી પુજાય—મુંઢાએ. ૧૧
દંભિકો એં ખવરાવી એ ગુલાંટ-મુંઢાએ.
ખરે ખરં કહે ખેતસીં ખાંટ—મુંઢાએ ૧૨-૪૬

(રાગ પ્રભાત)

જાયછે જાયછે જુથ મળિ જુવતિઓ
જુઓ સંતોડનો શ્રવણ કરવા;

કહયા વિણ કંથને ગ્રંથ લઈ બગલમાં,
જાય કુ પંથ કેની ન પરવા. જાયછે૦ ૧
બ્રહ્મ દરસી તણે ભુવન ભણવા જતાં
ભામની ઓને ભંધુક લાગે;
મતલબી મુઢકા લોભિ લંગોટિયા,
પાસ જઈ જામિની સારી જાગે. જાયછે૦ ૨
હરીહર કરી પગધરી નિજ કરમહીં,
ચંપિ ચંડાળની કરે જઇને;
સરસ શૃંગારની વિવિધ વાતો કરે,
ગુલામો ત્યાંય કામાંધ થઇને, જાયછે૦ ૩
પ્રાણપતિ તણા પગ દાબવા હોયતો,
કરે બીમાર હોવાનુ બાનું;
પછોટા તણા પગ દાબવા પ્રેમવશ
થઇ સાથે વળી ગાય ગાનું. જાયછે૦ ૪
કંથ નહિ કળે ત્યમ ભલા ભોજનકરી,
ભલી બિધ ભેંસ નું દુધ કાડે;
પતી પેખે નહીં તેમ ચંડાળને,
જુગતથી ઘેર તેડી જમાડે. જાયછે૦ ૫
કુસાધુ પાસ નવ જવા દ્યો સુંદરી,
ભાઈઓ શીખ જો મારિ ભાવે

ખેતસી ખાંટ કહે ધણીને ઢીલથી,
કામની એકપણ કામ નાવે જાયછે૦ ૬–૪૭

જનની જીવો ગોપીચંદની—એ રાગને લલકારો

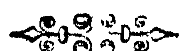
કુડીરે કળજુગની સાધોડછે
કીધો ધરમને ધૂડજી
ખોટારે બોલે ને ચાલે ખોટા
જાણો બધું કુડે કૂડજી ૧

મુખથી કહે જે માયા જૂઠ છે,
જૂઠો જગત વેવારજી;
કાકરો મૂકે ન કંચન કામની,
કલજુગના અવતારજી. કૂડીરે૦ ૨

ઘર એ બગાડેછે ગ્રહસ્થોના,
ઠાલી મુંઢાવીને ઠોડજી.
ચેતો રે ચેતો એ ચંડાળોથી,
ભૂંડાં ભૂલાવે ભગતોડજી. કૂડીરે૦ ૩

મોળું રે જમે નહીં એ મૂંઢકા,
ખીર કઢેલું ખાયજી ;

એવાને ઠોકીએં એક ઠાડની,
ઊભી પૂંછડીએ વહિ જાયજી. કૂડીરે૦ ૪
કામ ક્રોધ લોભ મોહને;
સાથે વળી અંહંકારજી;
પાંચે તણા એ પછોટીઆ;
જાણો અખૂટ ભંડારજી. કૂડીરે૦ ૫
શ્રવણ કરીએં સાચા સંતનું;
માયા તીત નિષ્કામજી;
મન વચને કહે ખેતસી;
મારા તેઓને પ્રણામજી. કૂડીરે૦ ૬

રાસુડો.

(સખી વિરહી જનની પીડ વિરહી જાણેછે—એરાગ)

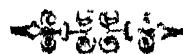
સખી પતીવ્રતાનો ધર્મ પ્રીતે પાળોરે
બહુ બીજા ધર્મોમાં બેન ચ્હિતથી ટાળોરે
સખી અન્ય પુરૂષની દ્રીશ નહીંરે નિહાળોરે
સખી ભાવે નિજ ભરથારનું મુખ ભાળોરે ૧

શાણી રાખો સર્વદા પતિચરણુમાં પ્રેમ;
અક્ષય સુખ એથી મળે; સખી આ સંસારે તેમ સ્વર્ગે સારૂં રે
સખી માટે અરપું પ્રાણ ને મન મારૂં રે
સખી પ્યારા પ્રાણાધાર દિલમાં ધારૂં રે—સખી પતિ૦ ૨

સ્વામી સંતાષ્યા વિના રીઝે નહીં રમેશ
પ્રાણ પતી પૂજ્યા નહીં; સખી તેણે લાવ ન લેશ લીધો પરણીને
સખી જનમી કીધો ભાર ભારત ધરણીને
સખી પૂજ્યા નઈ પ્રાણેશ ધિક્ક તે તરૂણીને—સખી પતિ૦ ૩

પ્રાણનાથને પ્રાણથી વ્હાલા સમજે વામ
સુખદુઃખમાં સાથે રહે; સખી તનછાયા તન સાથ જેવી રીતે રે
તેને શ્રી હરી દે સુખ ધામ પૂરણ પ્રીતે રે
તેની કીરતી જગમાં ગાય ગુણિજન ગીતે રે--સખી પતિ૦ ૪

આજ્ઞા ઉલ્લંઘન કરે પતીતણી પ્રમદાય;
સ્વેછાએ વ્રતનેમથી સખી કરવા ચહે કલ્યાણ તે નહીં થાવાના
કહે ખેતસીં જપ તપ જોગ વ્યર્થે જાવાના
જાણો દુઃખના દિન અન્ય તે શિર આવાના—સખી પતિ૦ ૫

રાસુડો બીજો

(પૂનમ ચાંદની ખીલી પૂરી અહીંરે—એ રાગ)

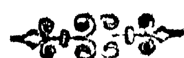
શાણી સુંદરી ભજીએં ભરથારનેરે; સજી શીયળનો શુભ શણગાર
પ્રીતે અરપી તન મન પ્રાણાધારનેરે
પ્યારા પતિને પીયુષુ એમ પાઇએં રે; હસી વદીએ
ન મરડીએ મુખ—શાણી સુંદરી૦

સુખમાં સ્વામી નાથની કરિએં સેવ સુજાણ;
કષ્ટ પડે નિજ કંથને રહેલું દેએં માણ;
પ્યારા પતીથી ન પ્યારૂં ગણિએં પ્રાણનેરે; તેની ટેક
નવ ત્રોડે જગનાથ—શાણી૦

શ્યામા જો નિજ શ્યામને સમજે આપ સમાન;
પતી ધર્મને પરહરી ધરે અન્ય પર ધ્યાન;
તેનો સકળ અફળ શ્રમ જાણિએંરે; ખાલી દેહ દમી
ખુએ ધન કાળ—શાણી૦

કેવળ સ્ત્રીને કંથની; કરવી કહીછે સેવ,
સ્વામી છે તો સર્વ છે; ધર્મ; તીર્થ; ગુરૂ; દેવ;
બીજો એક પણ એથી ન અધીકછેરે; જાણે એથી જે
અધીક તેને ધીક—શાણી૦

કહે એતસીં ખાંટછે. બીજા મર્મો એશ;
આર્ય નારની તો આવધિ; પૂજ્યા જો પ્રાણેશ;
શાણી સુંદરી ભજીએ.

રાસડો ૩ જો.

(કરી ભૂલ પિતાએ નકી પત્રજમાં—એરાગ.)

સખી સાંભળો વાત સુશીખ તણી;
ભામની ભુંડીઓ ભેળું ના ભમીએં;
મુખે બોલ અસભ્ય નવ બોલીએં રે—સખી સાંભળો. ૧

કહ્યું સઉ કંથનું શિરપર ધારિએ;
યોગ્ય ન્હોય તો ધૈ શાંત સમજાવીએરે—સખી. ૨

કયા વિણ કોઇને ઘરે નવ જૈયે,
સાસુ સસરો કહે તે શિરે ચઢાવિએ રે—સખી. ૩

કોપે જો કંથ તો ગ્રહીએં મૌનતા
સામી વિનય વિના વાણિ નવ ઉચારિએં રે—સખી. ૪

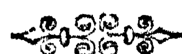
પતિની પ્રીતિમાં વ્હેમ કો પાડે તો,
માન્ય કર્યા વિના તુર્ત તુચ્છકારિએં રે—સખી. ૫

કરિએં ને કદી પક્ષ પીયરનો;
શ્વસુર પક્ષ માંય સ્નેહને વધારિએં રે---સખી. ૬

કોટી રસ્તા કોઇ કહે કલ્યાણના;
પતી વ્રત્ય પાસ ક્ષુદ્ર તે વિચારિએં રે---સખી. ૭

ધર્મ તો એકજ પતિવ્રત પાળો;
જપ તપ જોગ બીજા દિલે નહીં ધારિએં રે---સખી. ૮

કહ્યા વિણુ કંથને દાન દૈયેં નહીં;
ખાંટ ખેતસીં કહે તે સર્વ પારિએં રે---સખી. ૯

રાસડો. ૪ થો.

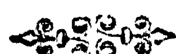
(વટસાવિત્રી આજ પૂરણ કરીએં રે---એ રાગ)

ઘર* છોડી પર ઘરે ને સખિ જૈયેં રે;
જૈયેં તો સાસુ કંથ કોઈને કૈયેં રે;
પતી આજ્ઞા વિણુ દાન કંઇ ને કરિએં રે;
પતી વ્રત વિણુ બીજા ધર્મ સૌ પરહરિએં રે.

---

* આ રાસુડાના રાગ ચંદ્રહાસના રાસુડાને મળતા છે અને તેનીજ પેઠે ત્રણુ વખત ટળ બદલાય છે.

સખી વાત વાતમાં પંગ પૂછિને ભરો;
જેથિ સર્વ સુમંગળ થાયરે પ્યારા પતી તણી સુપ્રીતિપાત્રતો થશો
સેવા કરી નિજ સાસુ સસરાને સંતોષિયેં;
જેથી અધિક ભદ્ર થાયરે. પ્યારા પતિ૦
તન મન સાચા સ્વામીને અરપો સંકટમાં તેને પ્રાણ સમરપો
છોડી વિષય સુખ સર્પો; પ્યારો પતિવ્રત પાળો.
પાળે પતીવ્રત તો રઘુનંદન કરશે મહા અઘ કષ્ટ નિકંદન
પાછો નહીં ભવ બંધન; પ્યારો પતિવ્રત પાળો.

રાગ બનજારા.

હદ થઇ હરિદુષ્ટ વિદારો, ભારતના ભક્ત સુધારો.
ભટકેછે ભકતો ભારી, નરથી નવ ગણિઆ નારી;
દેખે દશે દિશે અંધારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૧
ચપટી ચનો શિર ચોળી, લટકાવી બગલે ઝોળી;
મારે ફૂટી અક્ષરકારો, ભારતના ભક્ત સુધારો; ૨
ઘણા ઘાંચી મોચી કોળી, બની બાવા મારે બોળી;
હરી નાણા જાય હજારો, ભારતના ભક્ત સુધારો ૩

જ્યાં રાંડી રાંડો નારો, કરે બાવા ત્યાં ઊતારો;
તેને કોઇ નથી કહેનારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૪

ઠગ આવે થઇને ટોળું, મરે તોએ જમે નહિ મોળું;
ધરે જુવારી જમનારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૫

ખપે સેજ સવાબે મણની, પોળી બરાબર બે જણની;
બાવા ઊંઘે કરી અંધારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૬

જગ આ સઘળો છે જૂઠો, કહે પણ પાળે અંગૂઠો;
એવા હરામખોર હજારો, ભારતના ભકત સુધારો. ૭

મુંસી ભાળે ખૂબ ભભૂતી, રાંડી રાંડોનું ધન ધુતી;
કરે ગુલામ એમ ગુજારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૮

ત્યાગી કહાવે ઠગ ઠોડા, રાખે નોકર ગાયો ઘોડા;
જાણે જબર જાગીરદારો, ભારતના ભક્ત સુધારો ૯

હે હરી દુઃષ્ટ સૌ દંડી, નિર્મૂળ કરો પાંખંડી;
સંયમિઓ સંત વધારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૧૦

સ્ત્રીઓ પતિવ્રતને પાળો, નર અન્ય નાર નહિન્યાળો;
એવો ધર્મ ધરા પર ધારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૧૧

નિર્મળ મનને સંયમતા, આમંત્રણ વિણ નહિ ભમતા;
એવા સુવિચારી સંચારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૧૨

પ્રણમું ભાવેં ભગવતિઓ પ્રણમું પૂજે જે પતિઓ;
થજો જુગજુગ વિજય તમારો, ભારતના ભક્ત સુધારો ૧૩

ધિક દંભીક સુખ દુઃખ દાયી, જય સંત ચરણ સુખદાયી
જય સુ સાધુઓ સુખકારો, ભારત ના ભક્ત સુધારો ૧૪

કરિ ભ્રાંત ખેતર્સા ખંડન, પાખંડ સુધર્મનુ મંડન;
સહુ પંથો જગતિ ઉગારો, ભારતના ભક્ત સુધારો. ૧૫

દાંભિક માન ખંડન ખેતા બાવની નીચે લખેલે ઠેકાણેથી મળશે.

મુંબઈ—ઠા. દેવચંદ વાઘજી મેવાવાળા બારકોટ જુની મારકીટ પાસે.

વૈદ્ય રતનસિંહ ગોવિંદજી—બારકોટ બાપદેવળ પાસે કોળીવાળાને નાકે ઠા. જાધવજી પેરાજના માળામાં પેલે દાદરે દવાખાનામાં.

ઠા. સુંદરજી વિ. અરજણ જરી તથા રેશમ વાળા—બારકોટ ખલાસી ચકલામાં રેશમી કાપડની બજારમાં.

ઠા જીવરામ વિ. કાનજી—બારકોટ કર્નાક પુલ પાસે ઠા. જાધવજી જેરામના માળામાં ચોથે દાદરે—દાણા બંદર.

કોટડા—ઠા. પ્રાગજી દેવજી કોઠારી સુમરી રોહા તાબે—કોટડા.

નળીઆ—ઠા. જેઠમલ લીલાધર તુલસીદાસ તથા ઠા. કાનજી વેલજી પાસેથી.

નાગ્રેચા—પ્રસિદ્ધ કર્તા પાસેથી.
